

До спеціалізованої вченої ради
К 20.149.01 в Івано-Франківському
університеті права імені Короля
Данила Галицького

В І Д Г У К

**офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента
Стефанчука Миколи Олексійовича на дисертаційне дослідження
Микитина Віталія Ігоровича: «Цивільно-правова відповідальність за
порушення майнових прав інтелектуальної власності», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне
приватне право**

Актуальність дисертаційного дослідження. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і, як наслідок, зміна економічних векторів розвитку нашої держави поставили питання щодо перегляду основних концепцій правового регулювання відносин в сфері інтелектуальної власності. Разом з тим зміна соціально-економічного укладу весь час призводить до ускладнення існуючих усталених століттями класичних цивілістичних схем. Однією з центральних і дискусійних проблем цивільного права є з'ясування питання здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав. Слід відзначити суттєві зрушення в цьому питанні свідченням чого є ряд захищених дисертацій з проблематики здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав і, як наслідок, прийняття ряду нормативно-правових актів, у яких закріплено велику кількість особистих прав і свобод, передбачено механізм та гарантії їх здійснення і захисту.

Разом з тим, в умовах значного науково-технічного прогресу та інформатизації постала нагальна потреба у належному правовому регулюванні правовідносин в сфері інтелектуальної власності. Так, перед державою стоїть нелегке завдання щодо забезпечення здійснення та захисту прав суб'єктів інтелектуальної власності, які своєю діяльністю стимулюють розвиток вітчизняної промисловості, сприяючи розвитку економіки в цілому. З огляду на це, все більшої актуальності набувають питання щодо

виникнення, охорони й захисту суб'єктивних цивільних прав, особливості настання цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності, визначення системи юридичних фактів, які є підставами для виникнення зазначених суб'єктивних цивільних прав.

На сьогодні видається доцільним спрямовувати всю увагу на законотворчій роботі не просто щодо усунення колізій і прогалин в сфері інтелектуальної власності, а на вироблення єдиного концептуального підходу щодо правового регулювання цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності та визначення ефективності заходів її застосування. І, як видається, представники наукової громадськості не повинні стояти осторонь цього процесу.

Водночас сьогодні доводиться констатувати незначну увагу до проблематики правової природи цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності в сучасних дослідженнях з цивільного права. Однак нагальна потреба вирішення низки загальнотеоретичних та практичних питань, пов'язаних із правовим регулюванням відносин в досліджуваній сфері, нікуди не поділась.

Актуальність обраної теми зумовлена також неоднозначністю судової практики щодо вирішення спорів, пов'язаних із захистом майнових прав інтелектуальної власності. Все це обумовлює потребу в проведенні цього дослідження направлено на з'ясування найбільш актуальних питань з проблематики цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності, а також виявленні сучасних тенденцій правового регулювання досліджуваних правовідносин, що безпосередньо вплине на правозастосовчу практику.

Закономірним із огляду на актуальність теми є зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами. Як зазначає дисертант (у авторефераті на с. 2, у рукописі дисертації на с. 6), дослідження проводилося відповідно до планів науково-дослідної роботи НДІ інтелектуальної власності Національної академії правових наук України в межах виконання досліджень по

фундаментальних темах, над якими протягом 2010–2014 років працював Інститут, а саме: «Дослідження проблем управління правами інтелектуальної власності» (державний реєстраційний номер 0109U008062) та «Проблеми охорони та захисту авторського права в умовах сучасного технологічного розвитку» (державний реєстраційний номер 0110U006244).

За предметом дослідження обрана тема цілком відповідає проблематиці дисертаційних досліджень зі спеціальності 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Аналіз дисертаційного дослідження дає підставу стверджувати, що мета, яку поставив перед собою дисертант, була загалом досягнута.

Оцінка обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, їх достовірності та новизни.

Представлене дисертаційне дослідження є одним з перших комплексних досліджень цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності. Такий підхід дозволив здобувачеві сформулювати завдання та обґрунтувати висновки, яким притаманні необхідні ознаки наукової новизни.

В дисертації здійснений комплексний аналіз питань цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності починаючи з визначення місця цивільно-правової відповідальності в системі юридичної відповідальності, дослідження її суті та функцій, визначення її природи та закінчуючи особливостями судового захисту прав та перспективами вдосконалення цивільного законодавства у досліджуваній сфері. У роботі містяться нові пропозиції щодо внесення змін до чинного цивільного законодавства України, що спрямовані на усунення суперечностей та подальшого удосконалення механізму правового регулювання досліджуваних правовідносин.

Структура дисертації обумовлена метою і предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. В першому розділі «Цивільно-правова відповідальність:

загально-теоретичні підходи» розглянуто загальні питання цивільно-правової відповідальності як складової юридичної відповідальності, визначено її суть та функції, встановлено її підстави. Другий розділ «Майнові права інтелектуальної власності як об'єкт цивільно-правової відповідальності» присвячено поняттю та видам майнових прав інтелектуальної власності, досліджено строки чинності майнових прав інтелектуальної власності та наслідки їх порушення, а також розглянуто особливості розпорядження майновими правами інтелектуальної власності як підстави застосування заходів юридичної відповідальності. В третьому розділі «Шляхи удосконалення чинного законодавства щодо застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності» аналізуються питання порушення майнових прав інтелектуальної власності, форми захисту відповідних прав, та розглядаються перспективні напрями вдосконалення законодавства у сфері застосування заходів цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності.

Такий підхід до визначення структури і змісту дослідження є логічним та послідовним, що дозволило всебічно висвітлити значне коло актуальних питань. Дослідження містить низку наукових положень, що мають важливе науково-теоретичне значення і практичну спрямованість. В дисертації використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання досліджуваних проблем. Усі теоретичні положення були належним чином критично оцінені здобувачем і на цій основі вироблені пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України.

Дисертаційне дослідження В.І.Микитина свідчить про ґрунтовне опрацювання ним чинного законодавства, спеціальної літератури з означеної проблематики та досвіду його застосування. Джерельна база дисертації включає 263 найменування, що є достатнім для досягнення поставлених завдань дослідження.

Отже, в цілому ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатньо високим,

пропозиції зроблені на належному науковому рівні. Робота є досить збалансованою, виконаною згідно встановлених вимог, завершується сформульованими висновками, пропозиціями щодо удосконалення чинного законодавства.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Основні положення дисертаційного дослідження В.І.Микитина викладені в опублікованих ним 24-х друкованих працях, у тому числі у 8-ми наукових статтях, серед яких 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у фаховому виданні іноземної держави, 1 – у колективній монографії, 1 – у науковому нефарховому виданні, а також у 16-ти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Практична і теоретична значимість отриманих результатів дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження В.І.Микитина містить наукові положення, що мають науково-теоретичне значення і практичну спрямованість. Науковою новизною відзначається, передусім, саме дисертаційне дослідження, оскільки воно в Україні викладене в такому ракурсі вперше.

Заслуговує схвалення підхід дослідника згідно якого майновий сегмент прав інтелектуальної власності має обмежений строк дії, що є однією з ознак прав інтелектуальної власності в цілому. Обґрунтовано авторське визначення, за яким строк чинності майнових прав інтелектуальної власності – це певний відрізок часу чинності майнових прав інтелектуальної власності, що встановлюється законом (можливе призупинення, переривання або відновлення строку) або договором (с. 10 дисертації).

Заслуговують на увагу сформульовані авторські позиції щодо поняття та видів майнових прав суб'єкта права інтелектуальної власності, а саме: майнові права суб'єкта права інтелектуальної власності є майновими правами суб'єкта при здійсненні правовідносин щодо об'єкта майнового права, змістом яких є право володіти, мати у користуванні та вільно розпоряджатись

результатами інтелектуальної діяльності, що йому належать та набули правової охорони згідно чинного законодавства. (с. 75 дисертації).

Аналізуючи у підрозділі 2.3 «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності як підстава застосування заходів юридичної відповідальності» досліджено види договорів, на підставі яких виникає право розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. До них автор обґрунтовано відносить: ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності; ліцензійний договір; договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності; інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Заслуговує підтримки висновок автора (на підставі проведеного порівняльно-правового аналізу положень Угоди про асоціацію України з ЄС, міжнародного та національного законодавства) про те, що міжнародні і національні норми щодо авторського права на твори надають оприлюдненим творам, що створені анонімно або під псевдонімом, менший строк дії правової охорони, аніж творам, створеним під дійсним ім'ям автора. Закон України «Про авторське та суміжні права» є більш сприятливим у частині забезпечення правового становища суб'єктів авторського права порівняно з положеннями статті 162 (5) Угоди про асоціацію України з ЄС (с. 10, 95, 190 дисертації).

Слушною є пропозиція встановлення критеріїв визначення розміру компенсації моральної шкоди за порушення особистих немайнових прав авторів шляхом визначення певної середньої величини, що має бути базисом для суду при винесенні рішень по конкретних справах, за аналогом встановлення середньої величини, що використовується для визначення розміру компенсації при порушенні майнових прав інтелектуальної власності (с. 11, 185, 194 дисертації).

Також схвалення заслуговує і те, що у роботі проводиться порівняльно-правовий аналіз положень Угоди про асоціацію України з ЄС, міжнародного та

національного законодавства стосовно визначення строків чинності майнових прав інтелектуальної власності.

Разом з тим, позитивно оцінюючи проведену наукову роботу, необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження містить низку положень, оцінок, висновків, пропозицій і рекомендацій, які відображають спірні теоретичні позиції або суб'єктивне сприйняття їх автором, що спонукає до дискусії з їх приводу, а саме:

1. Автор на ст.ст. 29, 53 дисертації стверджує, що «відповідальність є одним із способів захисту цивільних прав. Визначення поняття цивільно-правової відповідальності відноситься до поняття юридичної відповідальності як конкретне (спеціальне) до загального. Специфіка цивільно-правової відповідальності обумовлюється спеціальним предметом регулювання цивільного права та втілюється через майновий характер, рівність сторін, відсутність публічно-правового характеру, компенсаційну спрямованість.»

При цьому одразу виникає кілька питань. Чи відноситься дане твердження лише до цивільно-правової відповідальності чи до відповідальності в цілому? Якщо лише до цивільно-правової відповідальності, то яке місце категорія «відповідальності» займатиме в системі способів захисту цивільних прав, визначених ч.2 ст.16 ЦК України? Якщо ж твердження стосується відповідальності в цілому, то який цивільно-правовий характер матиме накладення адміністративного стягнення за порушення норм в сфері здійснення прав інтелектуальної власності?

2. Автор на ст.53 дисертації зазначає, що «специфіка цивільно-правової відповідальності обумовлюється спеціальним предметом регулювання цивільного права та втілюється через ... відсутність публічно-правового характеру». І тут же, на ст. 54 наголошує, що «Державний примус є однією з обов'язкових ознак юридичної відповідальності ...». Як співвідносяться ці два положення і чи не входять вони між собою у суперечність?

3. Сумнівною видається позиція автора на ст.ст. 31, 54, 187 дисертації з приводу того, що «цивільно-правову відповідальність (у перспективно-ретроспективному розумінні) можна визначити як необхідну цивільно-правову реакцію на вибір регульованого цивільним правом варіанта поведінки». Адже вибір регульованого цивільним правом поведінки полягає у диспозитивному характері правовідносин і не повинен тягнути за собою такі негативні наслідки як відповідальність. Стаття 12 ЦК України чітко зазначає, що особа здійснює свої цивільні права вільно, на власний розсуд, а ч.1 ст.13 ЦК України уточнює, що цивільні права особа здійснює у межах, наданих їй договором або актами цивільного законодавства тобто, обираючи один або кілька із регульованих цивільним правом варіанта поведінки, за які не повинна наступати цивільна відповідальність.

4. Сумнівною з точки зору термінологічної коректності вбачається назва другого розділу «Майнові права інтелектуальної власності як об'єкт цивільно-правової відповідальності». На наше переконання, у випадках, коли мова йде про об'єкти відповідальності, то мова має йти про об'єкти цивільних правовідносин, на які накладається стягнення, про зміну чи припинення правовідносин, або ж припинення правового зв'язку між суб'єктом та об'єктом цивільних правовідносин. Таким чином, назвавши розділ «Майнові права інтелектуальної власності як об'єкт цивільно-правової відповідальності» автор мав би розглядати особливості накладення стягнення на права інтелектуальної власності правоволодільця, на якого покладено цивільну відповідальність або особливості позбавлення його таких прав. Натомість у розділі другому розглядаються питання суті і юридичної природи майнових прав інтелектуальної власності. В цьому випадку більш доречним було б визначити майнові права інтелектуальної власності як «об'єкт захисту» або як «об'єкт охорони».

5. На ст.ст. 103, 108, 191 дисертаційної роботи автор висловлює свою позицію, що «юридичний акт, за допомогою якого власник запатентованого винаходу (одна сторона) передає частково або у повному складі свої

виключні майнові права іншій стороні і, який засвідчується письмовим документом (актом передачі патентних прав або передачею прав), підпадає під визначення договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності».

Хочеться почути позицію автора чи підпадають під цю категорію такі «юридичні акти» як Публічна обіцянка винагороди (де об'єктом виступатиме майнове право інтелектуальної власності), заповіт, акти органів державної влади або органів місцевого самоврядування та інші, які не мають класичної форми договору, але своєю суттю відображають волевиявлення правоволодільця.

6. В третьому розділі доречно було б приділити більшій увазі іншим юрисдикційним формам захисту майнових прав інтелектуальної власності (органом державної влади, органом місцевого самоврядування, нотаріусом, третейським судом тощо).

Проте, висловлені зауваження не торкаються концептуальних положень дисертаційного дослідження, у своїй більшості стосуються дискусійних проблем, не применшують належного рівня рецензованого дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку.

Зміст автореферату повною мірою відображає структуру, хід дослідження, основні положення і висновки дисертації. Автореферат не містить положень, що не увійшли до основного змісту дисертації.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що результати наукового пошуку можуть бути використані для подальших досліджень проблематики цивільно-правової відповідальності за порушення майнових прав інтелектуальної власності. Крім того теоретичні висновки і пропозиції дисертації можуть бути використані для удосконалення відповідних інститутів цивільного законодавства. Основні положення роботи можуть бути корисними при підготовці підручників і навчальних посібників для студентів вищих навчальних закладів зі спеціальності правознавство, а також при викладанні курсу «Цивільне право», «Право інтелектуальної власності».

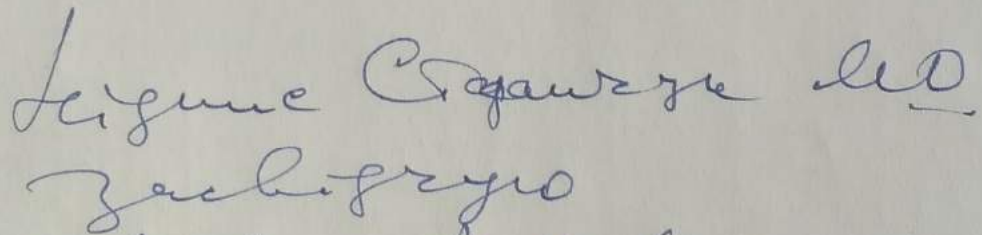
Дисертація та автореферат як за змістом, так і за оформленням відповідають основним вимогам, які ставляться до кандидатських дисертацій, відповідно Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567.

Вищенаведене дозволяє зробити висновок, що виконана Микитиним Віталієм Ігоровичем дисертація на тему «Цивільно-правова відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності» відповідає вимогам, які ставляться до написання кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

Кандидат юридичних наук (12.00.03), доцент,
старший науковий співробітник юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

 М.О. Стефанчук

11.08.16

